

A béke ajándékának rituális kifejezéséről a szentmisében

Körlevél

Istentiszteleti és Szentségi Kongregáció dokumentuma
2014. június 8.

1. „Békességet hagyok rátok, az én békémet adom nektek”,^[1] ezekkel a szavakkal ígéri meg Jézus az utolsó vacsorán egybegyűlt tanítványainak kinszenvedése előtt a béke ajándékát, hogy lelkükbe öntse azt az örömteli bizonyosságot, hogy állandóan velük marad. Feltámadása után az Úr beváltja ígéretét, amikor megjelenik a zsidóktól való félelmükben együtt tartózkodó tanítványok között és így köszönti őket: „Béke veletek!”.^[2] A béke annak a megváltásnak a gyümölcse, amelyet Krisztus hozott a világba halálával és feltámadásával, olyan ajándék, amelyet a Feltámadott ma is felkínál az Eucharisztia megünneplésére egybegyűlt Egyházának, hogy az aztán tanúságot tegyen róla a mindennapi életben.

2. A római liturgikus hagyományban a békeköszöntés helye a szentáldozás előtt van, sajátos teológiai jelentésének megfelelően. Ennek alapját a húsvéti misztérium eucharisztikus szemlélésében találja meg, amely – más liturgikus családoktól eltérően, amelyek Máté evangéliumának egy verséhez kapcsolódnak (Mt 5, 23) – e gesztust az oltáron jelenlévő feltámadt Krisztus csókjaként értelmezi.^[3] A szentáldozásra felkészítő rítusok jól tagolt egységet alkotnak, amelyben minden elemnek megvan a maga jelentése és mindegyik hozzájárul a rítus folyamatának teljes értelméhez, amelynek célja az ünneplést misztériumban való szentségi részvétel. A békeköszöntés helye tehát a *Miatyánk* után (amelyhez a békeköszöntést előkészítő embolizmus révén csatlakozik) és a kenyértörés előtt van (amely alatt az Isten Bárányához könyörgünk, hogy adja nekünk az ő békéjét). Ezzel a gesztussal, amelynek „az a funkciója, hogy kifejezésre juttassa a békét, a közösséget és a szeretetet”,^[4] az Egyház „békét és egységet kér maga és az emberiség nagy családjá számára, és a hívek kifejezik az Egyház közösségéhez való tartozásukat és kölcsönös szeretetüket, mielőtt az Oltáriszentségből”^[5] vagyis az Úr Krisztus Testéből részesülnének.

3. A *Sacramentum caritatis* kezdetű szinódus utáni apostoli buzdításában XVI. Benedek pápa Kongregációkra bízta a feladatot, hogy vizsgálja meg a békeköszöntés problematikáját,^[6] hogy megmaradjon az eucharisztikus ünneplés szakrális értelme és a misztérium értelme a szentáldozás pillanatában: „Az Eucharisztia természete szerint a béke szentsége. Az eucharisztikus misztérium e dimenziója a liturgikus ünneplésben külön is kifejezést nyer a békecsókváltás szertartásában. Kétségtelenül nagyon értékes jelről van szó (vö. Jn 14,27). A mi korunkban, melyet annyi konfliktus terhel, e cselekmény már csak a közösségi érzés szempontjából is különlegesen fontos, mert az Egyház egyre inkább sajátos feladatának tekinti, hogy kérje az Úrtól a béke és az egység ajándékát önmaga és az egész emberi család számára. A béke vágya elfojthatatlanul jelen van mindenki szívében. A béke és a megbékélés minden jóakarátú ember lelkéből fölszálló szavának szószólója az Egyház, és ahhoz fordul, aki „a mi békénk” (Ef 2,14) és aki meg tudja békéltetni a népeket és személyeket akkor is, ha az emberi próbálkozások zátonyra futottak. Innen érthető az az intenzitás, amit gyakran lehet érezni a liturgikus ünneplésben a béke átadásakor. Mindazonáltal a Püspöki Szinóduson hangsúlyozták, hogy e cselekményt korlátok között kell tartani, mert túlzó formákat ölthet és kavargást támaszthat a közösségben éppen a szentáldozás előtt. Jó emlékeztetnünk arra, hogy semmit nem von le e cselekmény értékéből, ha megtartjuk az ünneplés légköréhez illő józanságot, például úgy, hogy a béke átadását a közvetlen mellettünk állókra korlátozzuk.”^[7]

4. XVI. Benedek pápa, azon túl, hogy rámutatott a szertartás és a békeköszöntés valódi értelmére, kiemelte annak nagy értékét: a keresztyének hozzájárulása ez imádságuk és tanúságtételük révén a jelen kor embereit sújtó mély és nyugtalanító gondok enyhítéséhez. Ennek fényében a Szentatya megismétli felhívását, hogy legyen gondunk a rítusra, és hogy e liturgikus gesztust vallásos érzéssel és józanul végezzük.

5. A Dicasterium, XVI. Benedek megbízása alapján már 2008 májusában feltette a kérdést

a püspöki konferenciáknak, véleményüket kérve azzal kapcsolatban, hogy a békeköszöntést fenntartsuk-e a szentáldozás előtt, ahol jelenleg van, vagy helyezzük-e át a liturgia egy másik pontjára, hogy ezzel segítsük a gesztus megértését és végzését. Kellő és elmélyült meggondolás után úgy véltük, alkalmas a római rítus liturgiájában a hagyományos helyén megőrizni a békeköszöntést és nem vezetni be szerkezeti változásokat a Római Misekönyvbe. A következőkben néhány praktikus intézkedést sorolunk fel, amelyek segítik jobban kifejezésre juttatni a békeköszöntés tartalmát és moderálni megjelenésének azon formáit, amelyek zavart keltenek a liturgikus közösségben, éppen a szentáldozás előtt.

6. A tárgyalt témának nagy a jelentősége. Ha a hívek nem értik és úgy tűnik, hogy nem élik át rituális gesztusaikkal a békeköszöntés rítusának valódi jelentését, azzal meggyengül a béke keresztyén felfogása és ezáltal veszélybe kerül a hívek gyümölcsöző részvétele az Eucharishtiában. Ezért, a fenti megfontolásokon túl, amelyek egy alkalmas, e témába vágó katekézis magját jelenthetik, amelyhez további irányelvekkel is szolgálunk, a püspöki konferenciák bölcs megfontolásába ajánljuk a következő néhány praktikus szempontot:

a) Egyértelműen tisztázni szükséges, hogy a békeköszöntés rítusának már megvan a mély értelme imádságként és a béke felkínálásaként az Eucharisztia kontextusában. A mise résztvevői által korrekt módon elvégzett békeköszöntés gazdagítja a jelentését és kifejezőerőt kölcsönöz magának a rítusnak. Ezért teljesen jogos az az állítás, hogy nem „mechanikus” felszólításra van szükség a békeköszöntés előtt. Ha előre látható, hogy ezt nem megfelelő módon fogják elvégezni a konkrét körülmények miatt, vagy pedagógiai szempontból úgy ítélik meg, több értelme van egyes helyzetekben elhagyni ezt, akkor el lehet hagyni és bizonyos esetekben el is kell hagyni. Emlékeztetünk, hogy a Misekönyv rubrikája ezt tartalmazza: „*Deinde, **pro opportunitate**, diaconus, vel sacerdos, **subiungit**: Offerte vobis pacem*”(„Ez után, lehetőség szerint, a diakónus vagy a pap hozzáteszi: Köszöntsétek egymást a béke jelével”).[\[8\]](#)

b) A jelen megfontolások alapján tanácsos volna, hogy például a Római Misekönyv harmadik mintakiadása fordításának adott országbeli kiadása kapcsán, vagy a jövőben más alkalommal, amikor újabb kiadások készülnek e misekönyvből, a püspöki konferenciák vizsgálják meg, nem volna-e alkalmas megváltoztatni a békeköszöntés módját ahhoz képest, amit egykor meghatároztak. Például ott, ahol akkor családis és profán köszöntési módokat választottak, az eltelt évek tapasztalata alapján fel lehetne ezeket váltani más, megfelelőbb gesztusokkal.

c) Mindenképpen el kell kerülni a békeköszöntés pillanatában az alábbi téves gyakorlatokat:

- „Béke-ének” beiktatása, mivel ilyen a római szertartásban nincsen.[\[9\]](#)
- A hívek elhagyják a helyüket abból a célból, hogy a béke jelével köszöntsék egymást.
- A pap eltávolodik az oltártól azért, hogy a béke jelével köszöntse valamelyik hívőt.
- Bizonyos alkalmakkor, mint a Húsvét vagy a Karácsony ünnepe, vagy a rituális szertartások során, mint például keresztség, elsőáldozás, bérálás, házasságkötés, szerzetesi fogadalom, temetés alkalmával a béke jelével való köszöntés arra szolgáltat alkalmat, hogy a hívek gratuláljanak egymásnak, jókívánságaikat vagy együttérzésüket fejezzék ki.[\[10\]](#)

d) Felhívunk ugyanakkor minden püspöki konferenciát, hogy dolgozzon ki liturgikus katekézist a békeköszöntés szertartásának értelméről a római liturgiában és annak korrekt elvégzéséről a szentmise során. Ezzel kapcsolatban az Istentiszteleti és Szentségi Kongregáció jelen körleveléhez csatol néhány irányelvet.

7. A *lex orandi* és a *lex credendi* kapcsolatának természetesen ki kell terjednie a *lex*

vivendi-re. El kell érni, hogy a katolikus hívek komoly elszántsággal mozdítsák elő az igazságosabb és békésebb világot, ehhez csatlakozik a béke keresztény értelmének mélyebb megértése – ez pedig nagyban függ attól, mennyire komolyan fogadják be és kérik helyi egyházaink a béke ajándékát, s miképpen juttatják ezt kifejezésre a liturgikus ünneplés során. Fontos hangsúlyoznunk, hogy ennek érdekében hatékony lépéseket kell tennünk e téren, mivel ettől függ eucharisztikus részvételünk minősége, és az abba való illeszkedésünk hatékonysága, ahogyan ezt a boldogmondások között látjuk a békességszerzőkről.^[11]

8. E megfontolások végeztével arra buzdítjuk tehát a püspököket, és vezetésük alatt a paptestvéreket, hogy gondolják át és mélyítsék el a szentmise béke-rítusának lelki értelmét a szentmisében, saját liturgikus és lelki képzésükben és a híveknek adott megfelelő tanításban. Krisztus a mi békénk,^[12] az az isteni béke, amelyet az angyalok és próféták hirdettek, és amit Ő hozott a világba húsvéti misztériumával révén. A feltámadt Krisztusnak ezt a békéjét kérjük, hirdetjük, árasztjuk az ünneplés során, a szakrális szférába emelt emberi gesztus révén is.

Ferenc pápa 2014. június 7-én jóváhagyta és megerősítette e körlevelet, amit az Istentiszteleti és Szentségi Fegyelmi Kongregáció készített; s elrendelte annak közzétételét.

Az Istentiszteleti és Szentségi Fegyelmi Kongregáció székhelyén, 2014. június 8-án, Pünkösöd ünnepén.

Antonio Canizares Llovera

bíboros prefektus

Arthur Roche
érsek, titkár

^[1] Jn 14,27.

^[2] Vö. Jn 20, 19-23.

^[3] Vö. MISSALE ROMANUM *ex decreto SS. Concilii Tridentini restitutum summorum pontificum cura recognitum, Editio typica*, 1962, *Ritus servandus*, X, 3.

^[4] ISTENTISZTELETI ÉS SZENTSÉGI FEGYELMI KONGREGÁCIÓ, *Redemptionis sacramentum* kezdetű instrukció, 2004. március 25, 71. sz.: AAS 96 (2004) 571.

^[5] MISSALE ROMANUM, *ex decreto sacrosancti Oecumenici Concilii Vaticani II instauratum, auctoritate Pauli Pp. VI promulgatum, Ioannis Pauli PP. II cura recognitum, editio typica tertia*, diei 20 aprilis 2000, Typis Vaticanis, reimpressio emendata 2008, A Római Miskönyv Általános Rendelkezései, 82. sz., Vö. XVI. BENEDEK, *Sacramentum caritatis* kezdetű szinódus utáni apostoli buzdítás, 2007. február 22, 49. sz.: AAS 99 (2007) 143.

^[6] Vö. XVI. BENEDEK, *Sacramentum caritatis* posztszinodális apostoli buzdítás, 2007. február 22, 49. sz., 150. sz. jegyzet: AAS 99 (2007) 143.

^[7] XVI. BENEDEK, *Sacramentum caritatis* szinódus utáni apostoli buzdítás, 49. sz.: AAS 99 (2007) 143.

^[8] MISSALE ROMANUM, *Ordo Missae*, n.128. (Ez az utasítás az új, 2008-ban megjelent, magyar nyelvűre még le nem fordított Római Miskönyvben szerepel).

^[9] A római rítus hagyományában nincsen előírva béke-ének, hiszen olyan kevés idő jut a békeköszöntésre, hogy ez csupán az egymás mellett helyet foglalók között lehetséges. A béke-ének ezzel szemben azt sugallja, hogy több idő áll rendelkezésre a béke jelével történő köszöntésekre.

^[10] Vö. A Római Miskönyv Általános Rendelkezései, 82. sz.: „Az a helyes, hogy mindenki csak a hozzá közelebb állóknak és mértéktartóan fejezze ki a béke jelét”; 154. sz.: „A pap a szolgálattevőket a béke jelével köszönheti, de maradjon a papi térségben, hogy az ünneplést ne zavarja. Ugyanígy járjon el, ha – ésszerű okból – néhány hívőnek a béke jelét akarja adni.” ISTENTISZTELETI ÉS SZENTSÉGI FEGYELMI KONGREGÁCIÓ, *Redemptionis sacramentum* kezdetű instrukció, 2004. március 25., 72. sz.: AAS 96 (2004) 572.

^[11] Vö. Mt 5,9 kk.

[\[12\]](#) Vö. Ef 2,14.